

Memia bler dialect periclitescha la cohesiun naziunala

Il Forum Helveticum sa fatschenta cun il dilemma «tudestg da scrittira versus dialect»

DA MARTIN CABALZAR

■ Per ils conburgais da la Svizra tudestga tutgan tant il dialect svizzer sco la lingua tudestga da scrittira tar lur identitad linguistica. En ina dieta ha il Forum Helveticum empruvà d'anflar soluziuns concretas e pragmaticas per quest dilemma. Ina reuniun da rund 80 experts da lingua è tranter auter vegnida a la conclusiun che las scolas autas da pedagogia da la Svizra tudestga duessian exercitar en il rom da la furmaziun da la magistraglia in «tudestg da scrittira svizzer». Er ils meds da massa electronics stoppian daventar cunscients da lur responsabladad per la cohesiun naziunala, punctuescha il Forum Helveticum.

Necessitad urgenta d'agir

Ils participants da la dieta «Multilingua – dialect u chapientscha cultural-linguistica» derivavan da tut las regiuns linguisticas da la Svizra. En lavuratori ed en in discurs al podi tranter experts renumads èn vegnidas discutadas e deliberadas a basa d'in catalog da propostas mesiras impurtantas per meglierar ils aspects problematicas da la coesistenza da dialect e lingua da scrittira. Las discussiuns occurridas han confermà ch'i dat cunzunt sin il sector da la scolaziun e furmaziun sco era tar las medias electronics ina necessitad urgenta d'agir. «Cas cuntrari exista il privel che la Svizra survegn seriusas difficultads da lingua e chapientscha e quai tant sin plaun naziunal sco internaziunal», concluda il Forum Helveticum. Perquai vul il Forum Helveticum cumenzar cun la realisaziun da questas mesiras anc quest onn.

Il project «Multilingua»

Sco «Forum per la chapientscha vicendaivla sin champ linguistic e cultural» ha lantschà il Forum Helveticum il project «Multilingua» davart il dilemma dialect e lingua da scrittira e la chapientscha vi-

La Svizra – ina tiara quadrilingua.

MAD

cendaivla tranter las regiuns linguisticas. Quest project che vegn realisà da cuminanza cun ils divers partenaris vegn a cuzzar plirs onns. La varietad e la vitalitad dals dialects vegnan consideradas sco gronda rihizza per noss pajais. Tuttina faciliteschian bunas enconuschientschas da la lingua da scrittira (Hochdeutsch) il contact cun l'entir intschess da la lingua tudestga, augmentian las schanzas professiunalas e promovian il contact vicendaivel entaifer la Svizra e contribueschia uschia essenzialmain a la cohesiun naziunala. Pliras propostas dal catalog da mesiras s'occupan perquai cun la promozion dal linguatg tudestg e propageschan

ina tenuta averta e nuncumplitgada da la populaziun da la Svizra tudestga en l'applicaziun da la lingua da scrittira.

Evitar polarisaziuns

En il ravugl dals lavuratori è resortì il consens ch'il dialect e la lingua da scrittira na dastgian betg «vegnir giugads ora» in cunter l'auter. Perquai stoppian ins tschertgar soluziuns che gidian a superar la debatta polarisanta tranter dialects e lingua da scrittira. Tranter las mesiras prioritarias en quest connex postulescha il Forum Helveticum la furmaziun e perfezzion da la magistraglia da la Svizra tudestga. Magistras e magisters stoppian

vegnir animads d'emprender e d'instruir tudestg a moda ludica e «cun curaschi per la varianta svizra da la lingua da scrittira». Gia en scoletta duai vegnir applitgà tant il dialect sco la lingua da scrittira a moda commensurada.

Ils adressats da quest manifest sajan cunzunt las scolas autas da pedagogia e las uniuns da la magistraglia. Giavischè vegn sco ulteriura prioritad ina meglra sensibilisaziun per la plurilinguitad en tut las regiuns linguisticas. La plurilinguitad – ed en la Svizra tudestga er il tudestg da scrittira – saja ina plivalur inestimabla e saja e restia ina pitga centrala da l'identitad svizra.

Rolla indispensabla da radio e televisiun

A la dieta è plinavant vegnì accentuà che radio e televisiun gioghian ina rolla indispensabla per la cohesiun naziunala. Giavischads vegnan primarmain da las medias electronics ulteriuras iniziatives e projects tar la tematica dialect versus lingua da scrittira, cunzunt en connex cun emissiuns da televisiun che vegan moderadas en plirs linguatgs. En il medem mument lauda il Forum Helveticum diversas novas stentas che il Radio e la Televisiun Svizra han interprendi sin il sector da stgomi interregional.

Vasta discussiun davart la diglossia

Ils participants dal discurs al podi han tematisà directamain singulas propostas concretas che eran resortidas dals lavuratori. Uschia ha il parsura suprem da la Magistraglia svizra *Beat Zemp* menziunà che la tematica da la diglossia svizra cun sias varietads da dialects ed il tudestg da scrittira stoppia tuttavia esser ina part integrala da la furmaziun fundamentala da la magistraglia.

Era *Hans Ambühl*, il secretari general da la Conferenza svizra dils directurs d'educziun, è da l'avis ch'ina tenuta averta e da responsabladad vers la diglossia svizra saja tuttavia giustifitgada. El giavischa ch'ils instruments didactics correpondents per la plurilinguitad vegnian sviluppads vinavant en l'entira Svizra.

Ord la perspectiva d'ina minoritad linguistica ha *Verio Pini*, il secretari da la deputaziun tessinaisa en las chombras federalas, confermà la rinfatscha ch'ins auda savens che l'applicaziun stinada dal dialect saja in cler impediment per la comunicaziun. Cun ina buna lavur da sensibilisaziun en tut las regiuns linguisticas e cun ina instrucziun consequenta da las linguas generalas possian ins metter clers signals positifs per midar e meglierar la situaziun.